

Plivajuće ležnice i njihova praktična vrijednost za umjetni uzgoj salmonida

Odmah po svršetku rata, početo je kod nas sa obnovom razrušenih pastrvskih ribogojilišta, i uspostavljanjem najnužnijeg uređaja za umjetni uzgoj salmonida. Kako je glavni cilj početnog rada bio, osigurati što prije i što više pastrvskog mlađa za nasadiva nje naših najboljih inače ratom opustošenih pastrvskih voda, to se za početni pogon umjetnog uzgoja upotrebio najjednostavniji uređaj t. zv. plivajuće ležnice. To je razumljivo, jer u tim ležnicama bez naročitih uređaja i većih investicija, mogla se kako-tako uzgajati oplođena pastrvska ikra, pa je u tu svrhu izgrađeno kod nas takovih ležnica za nekoliko milijuna ikre. Međutim, danas nije više u pitanju pomanjkanje savremenog uređaja za umjetni uzgoj salmonida, ili barem nije u tolikoj mjeri, kako je to bilo odmah po oslobođenju, a ipak se još mnogo govori o plivajućim ležnicama i mnogi ribarski stručnjaci pridaju im veću važnost nego što stvarno u praksi imaju. Vjerojatno zato, što ti stručnjaci nemaju dovoljno iskustva u radu sa plivajućim ležnicama, jer na pr. to se neće nikad čuti od jednog ribogojca-praktičara, koji je radio samo par godina sa tim ležnicama. Iz toga međutim ne slijedi, da se te ležnice moraju uopće izbaciti iz umjetnog uzgoja, ali je svakako jasno da treba nastojati njihovu primjenu u praksi svesti na minimum. Zašto? Prije nego odgovorim na ovo, ukratko ću odgovoriti i na pitanje, šta su to plivajuće ležnice i kakove bi trebale da budu obzirom na rezultate, koji se sa tim ležnicama postizavaju u praksi?

To su manje ili veće otvorene četvorouglaste posude, izrađene od drveta odnosno debljeg lima i žičane mreže. Okvir ili obod ove posude može biti od debljeg lima ili drveta, a čelne strane su šupljikave, da voda kroz posudu može nesmetano proticati. Otvori ne smiju biti veći od 3 mm, promjera, jer bi razni veći predmeti nanašani vodom, zatrpavali ikru, ili bi u posudu zalazila sitna riba i druge životinjice iz vode, koje bi ikru uništavale. Dno posude je od žičane mreže promjera otvora 2—2.5 mm. Obično se od iste mreže, osiguravaju i čela posude bez obzira da li je okvir izrađen od drveta ili lima.

Sa veličinom plivajućih ležnica ne smije se pretjerivati što se inače u praksi obično radi. Sa velikim ležnicama, rukovanje je vrlo teško, a sa tim je skopčano veće ugišanje — veći gubitak oplođene ikre. Najpovoljnija veličina ležnica je 60/40 cm, a to je dovoljna površina za smještaj oko 10.000 komada pastrvske ikre. Sa ležnicama ove veličine, može lako da rukuje samo jedan radnik. Manja ležnica imade još i tu prednost, što se može napuniti ikrom od jednog ili najviše dva mriesta, a to je vrlo važno za jednoličan razvoj ikre i sve radove koji su sa tim u vezi. Na pr. ako se u jednoj ležnici nalazi ikra stara 20 dana, koja se mora prati, sa ikrom od 8 dana starosti, njeno pranje nemoguće je provesti, jer bi se tim uništio veći dio mlađe ikre čija je osjetljivost u toj dobi najveća.

Osobito je važna odgovarajuća dubina plivajućih ležnica, a baš u tome se čine velike griješke, jer se prave tako duboke ležnice, da je rad sa ikrom skoro nemoguć. Poznato je, da se pastrve u prirodi mrijeste i na svim plitkim mjestima gdje je sloj vode nad ikrom najviše 10 cm, pa i manje i da će se na tako plitkim

mjestima uz ostale potrebne uvjete, ikra dobro valiti razumije se u postotku valjenja u prirodnim vodama. Prema tome, nije potrebno ikru ulagati u plivajuće ležnice na mnogo veće dubine. Dubina od 15 cm za ikru sasvim je dovoljna, pa zašto praviti dublje ležnice i tim otežavati svakodnevn rad, a to je pregled i čišćenje ikre?

Ove ležnice kod upotrebe ulažu se u t. zv. zaštitna korita bilo pojedinačno što se rijetko kada čini; bilo po više njih zajedno. Zaštitna korita izgrađena su od drveta sa šupljikavim čelnim stranama za proticaj vode i osigurana poklopcem sa uređajem za zaključavanje.

Prije mriještenja korita sa ležnicama se očiste, premažu crnim lakom i ostave dok se dobro osuše, nakon čega se prvo sama korita spuste u vodu i na određeno mjesto pričvrste kolcem za dno ili obalu tekuće vode. Ležnice se stavljaju u korita par sati prije mriještenja i ulaganja ikre.

Izboru mjesta za smještaj korita mora se posvetiti najveća pažnja, jer o tome će u glavnome ovisiti uspjeh rada sa plivajućim ležnicama. Od podesnog mjesta za smještaj korita zahtijeva se: Da voda što manje muti; da je tok vode miran i stalan; da je vodostaj za vrijeme ležanja ikre nepromjenljiv i da je prilaz koritima sa svih strana omogućen. Međutim su rijetke otvorene pastrvske vode, u kojima bi se mogli naći svi ti povoljni uslovi za smještaj korita sa ležnicama. U doba ležanja ikre salmonida, a to je kasna jesen, zima i rano proljeće, obično dolazi do češćih poplava i bujica malih pritoka, naglih promjena vodostaja, smrzavanja vode, snijega, i t. d. a štetni učinci tih pojava na uzgoj oplođene ikre u plivajućim ležnicama su slijedeći:

1. Ako voda češće zamućuje, bilo uslijed oborina ili na pr. uslijed stalnog prelaza kolima preko manjih potoka, bilo da vodu zamućuju plovna perad i sl. u ležnicama se taloži sitni nanos, koji zatrpava ikru, a što je za nju ubitačno, naročito u prvom stadiju inkubacije. Odstraniti ili umanjiti štetno djelovanje mutne vode, ovdje je nemoguće, jer se voda ne može filtrirati ili njezin prtok za vrijeme trajanja mutnoće smanjiti. Zamuljenu ikru češće prati, također je vrlo otežano i rizično.

2. Naglim dizanjem vodostaja, udar vode u korita je veći kao i njen protok kroz ležnice uslijed čega je ikra stalno uznemiravana. I ovdje pomoći nema, jer se dotok vode ne može smanjiti i korita učvrstiti, koja moraju biti slobodna, plivajuća da se mogu spuštati odnosno dizati prema vodostaju.

3. Kad je temperatura zraka ispod nule, poklopac i dio korita nad vodom zamrzne se i obloži ledom. Odstranjivanjem leda i otvaranjem poklopca za dnevni pregled ikre, pokreće se korito sa ležnicama i uznemirava ikra što opet vrlo štetno djeluje na nju.

4. Ako na pr. preko noći padne veći snijeg, to on svojom težinom potopi korito u vodu sve do poklopca, a ležnice ispod razine vode, čime je omogućeno prodiranje nanosa u ležnice sa ikrom. Odstranjivanjem zamrznutog snijega sa poklopca korita i nanosa iz ležnica, također se uznemiravaju i pokreću korita sa ležnicama i ikrom.

5. Najveća manjkavost plivajućih ležnica jest poteškoća obavljanja redovnog i preciznog rada oko ikre.